

Avoimen tieteen ja tutkimuksen areena: tutkimusetiikka avoimen tieteen kontekstissa

Fakta Julkaistu 06.05.2015 klo 10:25 Kirjoittaja Heidi Laine

Avoimen tieteen ja tutkimuksen (ATT) tiekartan määritelmän mukaan avoin tiede on tutkimustulosten, tutkimusdatan ja tutkimusmenetelmien julkaisemista kaikkien käyttöön *tutkimusetiikan ja juridiikan asettamissa rajoissa*.

Laki on viranomaisen antama velvoittava säädös. Tutkimusetiikka on tutkijan ammattietiikkaa. Erilaisia tutkimusta ohjaavia lakeja ja tutkimuseettisiä periaatteita on paljon. Lain ja etiikan sfäärit ovat kuin taitoluistelijan jäähän jättämät jäljet: paikoin ne kulkevat rinnan, välillä risteävät, limittyvät, lomittuvat, ovat päällekkäisiä ja joskus sekoittuvat keskenään sykkyräksi.

Lain piiriin kuuluvia eettisiksi luokiteltavia kysymyksiä ovat esimerkiksi tekijyyden määrittelyt sekä tutkittavien henkilöiden suojelu. Hyvä tieteellinen käytäntö, eli sellaiset vastuulliset toimintatavat, kuten rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus, tulosten tallentamisen ja esittämisen tavat, kuuluvat tiedeyhteisön tutkimuseettisen itsesääntelyn alueeseen. Tutkimuseettinen neuvottelukunta lausuu hyvää tieteellistä käytäntöä koskevassa ohjeistuksessaan lain ja tutkimusetiikan välisestä suhteesta näin: ”Hyvää tieteellistä käytäntöä koskevien ohjeiden soveltaminen on tutkijayhteisön itsesääntelyä, jolle lainsäädäntö määrittelee rajat.”

Lain muuttaminen on raskas prosessi ja tutkimuseettisistä periaatteista, siten kuin esimerkiksi TENK ne määrittelee, vallitsee vahva konsensus. Sen sijaan tavat, joilla noiden raamien sisällä liikutaan, ovat alttiita arvioinneille ja kehitykselle. Juuri tästä on kyse ATT-hankkeen ensimmäisessä Avoimen tieteen ja tutkimuksen areena -keskustelussa.

ATT Areenan tavoitteena on saada tutkijat sekä kertomaan kohtaamistaan tutkimuseettisistä haasteista että ideoimaan miten niitä voisi ratkaista tai huomioida paremmin osana tutkimustyötä. Keskustelun herättämiseksi Avoimen tieteen ja tutkimuksen portti -verkkajulkaisussa julkaistaan seuraavien kahden viikon aikana avointa tiedettä ja tutkimusetiikkaa eri näkökulmista lähestyviä artikkeleita.